Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра державно-правових дисциплін

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан юридичного факультету

_____ Віталій СЕРЬОГІН
“ 28 ” серпня 2026 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВА ТЕРМІНОЛОГІЯ

рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
галузь знань	D Бізнес, адміністрування та право
спеціальність	D8 Право
освітня програма	ПРАВО
вид дисципліни	вибіркова
факультет	юридичний

2026 / 2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

"31" серпня 2026 року, протокол №1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМ: Кагановська Тетяна Євгеніївна - доктор юридичних наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін.

Програму схвалено на засіданні кафедри державно-правових дисциплін

Протокол від «31» серпня 2026 року № 15

Завідувач кафедри державно-правових дисциплін

_____ Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми Право третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми Право
третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

_____ Віталій СЕРЬОГІН

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від "31" серпня 2026 року №1

Голова науково-методичної комісії юридичного факультету

_____ Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Адміністративно- правова термінологія» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки за науково-освітнім рівнем «доктор філософії»

Спеціальності D8 «Право»

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є формування у аспірантів цілісного уявлення про стан сучасної адміністративно-правової термінології, існуючи напрямки наукових досліджень в галузі адміністративного права, сучасні тенденції розвитку адміністративно-правової доктрини.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування у аспірантів знань (ЗК-1) про:

- основні положення дореволюційних доктрин поліцейського та державного права, а також радянського адміністративного права як предтечі сучасної адміністративно-правової термінології;
- генезис сучасної адміністративно-правової термінології; базові категорії сучасної адміністративно-правової доктрини; систему цінностей в адміністративному праві;
- сучасні підходи до визначення сутності виконавчої влади та форм її реалізації; теоретичні основи механізму адміністративно-правового регулювання;

1.3. Кількість кредитів

Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	2-й
Лекції	
16 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
58 год.	78 год.
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Перелік компетентностей:

- вдосконалювати свій інтелектуальний і загальнокультурний рівень шляхом систематизації інформації про сучасний стан, соціальне призначення й ґенезу адміністративного права (ЗК-2);
- відстежувати тенденції розвитку адміністративно-правової доктрини (ЗК-3);
- оцінювати відповідність стану адміністративного законодавства положенням сучасної адміністративно-правової доктрини (ЗК-4);
- виявляти и формулювати проблеми адміністративного права на доктринальному рівні (ЗК-3);
- кваліфіковано вести наукову дискусію з приводу положень адміністративно-правової доктрини; формулювати та відстоювати власні погляди в максимально ефективній, переконливій, коректній і тактовній формі, працювати з критикою; роз'ясняти положення адміністративно-правової доктрини (ЗК-9).

1.7. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-наукової програми, аспіранти в результаті навчання мають здобути навички:

- використання положень сучасної адміністративно-правової доктрини в науковій та науково-педагогічної діяльності (ПК-1);
- роботи з монографічними джерелами сучасної адміністративно-правової доктрини (ПК-1);
- формулювання наукових висновків на доктринальному рівні (ПК-7);
- проведення самостійних, організації індивідуальних і колективних наукових досліджень з актуальних проблем адміністративного права (ПК-4);
- використання положень сучасної адміністративно-правової доктрини при розробці проектів нормативно-правових актів та аналізі судової практики (ПК-2).

1.8. Пререквізити: теорія держави і права, адміністративне право, адміністративний процес та адміністративне судочинство, юридична техніка, українська мова за професійним спрямуванням.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Термінологія адміністративного права та проблеми визначеності суміжного термінологічного ряду.

Визначення проблем застосування правових термінів в адміністративному праві.
Термінологічний ряд базових понять і новітніх термінів.

Тема 2. Проблеми термінології адміністративного процесу.

Відсутність єдності у визначені адміністративного процесу.
Наукові погляди на визначення адміністративного процесу.
Співвідношення із іншими суміжними правовими поняттями.

Тема 3. Визначення та співвідношення терміну «адміністративне правопорушення» та «адміністративний проступок».

Визначення адміністративного правопорушення: ознаки
Визначення адміністративного проступку: ознаки.

Законодавче закріплення.

Тема 4. Поняття «публічний спір» та «адміністративно-правовий спір» в законодавчій термінології.
Поняття та ознаки публічного спору.
Поняття та ознаки адміністративно-правового спору.
Сфери використання понять.

Тема 5. Проблема використання терміну «законодавство» для визначення різного обсягу правового поняття.
Законодавство: зміст та елементи.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Тема 1. Термінологія адміністративного права та проблеми визначеності суміжного термінологічного ряду.	18	2	2			14	18	1	1			16
Тема 2.Проблеми термінології адміністративного процесу.	18	2	2			14	18	1	1			16
Тема 3. Визначення та співвідношення терміну «адміністративне правопорушення» та «адміністративний проступок».	18	4	4			10	18	2				16
Тема 4. Поняття «публічний спір» та «адміністративно-правовий спір» в законодавчій термінології.	18	4	4			10	18	2	1			15
Тема 5. Проблема використання терміну	18	4	4			10	18	2	1			15

«законодавство» для визначення різного обсягу правового поняття.												
Усього годин	**90**	**16**	**16**			**58**	**90**	**8**	**4**			**78**

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин Денна/заочна
1	Термінологія адміністративного права та проблеми визначеності суміжного термінологічного ряду.	2/1
2	Проблеми термінології адміністративного процесу.	2/1
3	Визначення та співвідношення терміну «адміністративне правопорушення» та «адміністративний проступок».	4
4	Поняття «публічний спір» та «адміністративно-правовий спір» в законодавчій термінології.	4/1
5	Проблема використання терміну «законодавство» для визначення різного обсягу правового поняття	4/!
	Разом	**16/4**

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п ТЕМА	Види, зміст самостійної роботи	Кількість Годин Денна/заочна
1	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Ознайомлення з працями видатних українських вчених адміністративістів різних часів Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	14/16
2	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Опанування змісту базових цінностей адміністративного права. Опрацювання рекомендованих нормативно-правових актів з точки зору цінностей на реалізацію яких вони спрямовані. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	14/16
3	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом.	10/16
4	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом	10/15

5	Опрацювання матеріалів лекції, вивчення рекомендованої літератури, засвоєння змісту базових понять і категорій. Підготовка до семінарського заняття згідно із планом.	10/15
	Разом	**58/78**

6. Індивідуальні завдання

Під час вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна правова термінологія» аспірантам можуть надаватись для виконання індивідуальні завдання у формі написання рефератів, підготовки до конференцій тощо. Теми індивідуальних завдань визначаються для кожного аспіранта окремо у разі виникнення необхідності.

Аспіранти, які з поважних причин не були присутніми на лекційних заняттях, отримують індивідуальні завдання за відповідною темою.

7. Методи навчання

Під час вивчення навчальної дисципліни застосовуються різноманітні методи навчання, вибір яких залежить від особливостей теми, форми заняття та слухацької аудиторії. Чинником вибору того чи іншого методу навчання є студентоцентрований підхід, спонукання студента до аналітичної та дослідницької діяльності, відповідність форми та методу навчання, особливості конкретної теми.

Пояснення - словесне тлумачення понять, явищ, принципів дії приладів, слів, термінів тощо. Використовують переважно під час викладання нового матеріалу, а також у процесі закріплення, особливо тоді, коли викладач відчуває, що студенти чогось не зрозуміли.

Розповідь - монологічна форма викладання. Застосовують її за необхідності викласти навчальний матеріал системно, послідовно – як правило, це лекційні заняття. Елементами розповіді є точний опис, оповідь, логічне обґрунтування фактів. Науково-популярна розповідь передбачає теоретичний аналіз певних явищ. Описова розповідь є послідовним викладенням ознак, особливостей предметів і явищ навколишньої дійсності (опис історії виникнення та розвитку того чи іншого явища). Кожен тип розповіді має забезпечувати виховний ефект навчання, ґрунтуватися на достовірних наукових фактах, акцентувати на основній думці, бути доступним і емоційним, містити висновки і зауваження.

Бесіда - метод навчання, за якого викладач за допомогою запитань спонукає студентів до відтворення набутих знань, формування самостійних висновків і узагальнень на основі засвоєного матеріалу – семінарські або практичні заняття. За призначенням у навчальному процесі розрізняють: вступну бесіду (проводиться під час підготовки до семінарського заняття або завдання щодо вивчення нового матеріалу); бесіду-повідомлення (ґрунтується переважно на спостереженнях, організованих викладачем на заняттях за допомогою наочних посібників, а також на матеріалах текстів наукових досліджень або документів); бесіду-повторення (використовують для закріплення навчального матеріалу); контрольну бесіду (вдаються до неї при перевірці засвоєних знань). За характером діяльності студентів виокремлюють: репродуктивну бесіду (спрямована на відтворення засвоєного матеріалу); евристичну, або сократівську (викладач запитаннями спонукає студентів до формулювання нових понять, висновків, правил, використовуючи набуті ними знання, спостереження); катехізисну (спрямована на відтворення тверджень, що потребують дослівного запам'ятовування). Ефективність будь-якого виду бесіди залежить від вмілого формулювання запитань, а також від якості відповідей, тобто їх повноти, чіткості, аргументованості.

Навчальна дискусія є публічним обговоренням важливого питання і передбачає обмін думками між студентами або викладачами і студентами. Вона розвиває самостійне мислення, вміння обстоювати власні погляди, аналізувати й аргументувати твердження, критично оцінювати чужі і власні судження. Під час навчальної дискусії обговорюють наукові висновки, дані, що потребують підготовки за джерелами, які містять ширшу інформацію, ніж підручник. Дискусія спрямована не лише на засвоєння нових знань, а й на створення емоційно насиченої атмосфери, яка б сприяла глибокому проникненню в істину. Такі дискусії можуть застосовуватися як в межах лекційного або семінарського заняття, так і організовуватися окремо – коллоквіум, круглий стіл тощо.

8. Методи контролю

Контроль результатів вивчення навчальної дисципліни «Адміністративна правова термінологія» передбачає здійснення поточного (під час проведення семінарських занять) та підсумкового контролю у формі заліку.

Поточний контроль здійснюється під час семінарських занять шляхом оцінки письмових завдань виконаних під час підготовки к семінарському заняттю. За результатами поточного контролю аспірант може отримати до 10 балів.

Оцінки за результатами експрес-опитування складаються і додаються до оцінки за результатами підсумкового контролю.

Контрольне завдання для заліку містить два контрольних питання. Кожне з контрольних питань оцінюється максимальною оцінкою у 20 балів. Загальна кількість балів за результатами підсумкового контролю – 40.

Максимальна кількість балів, яку може отримати аспірант за результатами оцінки його роботи складає 100 балів.

У разі виконання індивідуального завдання, до загальної суми балів може бути додано до 10 балів.

9. Схема нарахування балів

Загальна кількість балів – 100.
Кількість балів за екзамен/залік – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях ∑40 = 40:

Формула обчислення

$$\sum 40 = \frac{\sum 1}{\sum 2} \times 8 \text{ (вісім)}$$

Примітка:
∑40 – сума максимальної кількості балів
∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
8 – коефіцієнт

Індивідуальне завдання – 10 балів
Контрольна робота – 10 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання*	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен /залік	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	ТN					
∑40						10	10	60	40	100

Т1, Т2 ... ТN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п’ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;
- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;
- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;
- викладає матеріал не достатньо зв’язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п’ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

У випадку наявності неформальної освіти вказати платформи, назви курсів та кількість балів, що буде зарахована здобувачеві після успішного проходження відповідних курсів та надання відповідного документа (сертифікат, свідоцтво, тощо).

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

1. Модель «ШІ заборонено». Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

2. Модель «ШІ як асистент». Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів. Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

3. Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларованe використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Адміністративне право України. Академічний курс : підручник: у 2–х т. / ред. колегія: В. Б. Авер'янов (голова). – К. : Вид-во «Юрид. думка», 2004 . – Т. 1. Загальна частина. – 2004. – 584 с.
2. Виконавча влада і адміністративне право / За заг. ред. В.Б. Авер′янова.- К.: Видавничий Дім „Ін-Юре", 2002.- 668 с.
3. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики / За заг. ред..В.Б. Авер'янова.-К.: Факт,2003.
4. Демократичні засади державного управління та адміністративне право: Монографія / За заг. ред.. В.Б. Авер'янова/ К.: Видавництво «Юридична думка», 2010.-496 с.

Допоміжна література

1. Бородин І.Л. Адміністративно–юрисдикційний процес: Монографія / Бородин І.Л.– К.: Алеута, 2007.– 184 с.
2. Голосніченко І.П. Адміністративний процес: навчальний посібник / І.П. Голосніченко, М. Ф. Стахурський. – К.: ГАН, 2003.– 256 с.
3. Колпаков В.К. Адміністративна відповідальність (адміністративно-деліктне право) : навч. посіб. / В.К. Колпаков. –К.: Юринком Интер, 2008.– 256 с.
4. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктний правовий феномен: Монографія .- К., 2004.- С.394-395;
5. Кузьменко О.В. Теоретичні засади адміністративного процесу: Монографія / Кузьменко О.В. – К.: Атіка, 2005.– 352 с.;
6. Кузьменко О.В. Процесуальні категорії адміністративно- процесуального права: монографія / О.В. Кузьменко. – Львів: ВАТ «Львівська книжкова фабрика «Атлас», 2004. – 232 с.

7. Лук'янець Д.М. Адміністративно – деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: Монографія / Лук'янець Д.М.– Суми: ВТД "Університетська книга", 2006.– 367 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – http://portal.rada.gov.ua/
2. Офіційне інтернет-представництво Президента України. – http://www.president.gov.ua/
3. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України. – http://www.kmu.gov.ua/
4. Офіційний веб-портал органів судової влади України. – http://court.gov.ua/
5. Офіційний веб-сайт Верховного Суду. – http://www.scourt.gov.ua/